

DOI: 10.33766/2524-0323.100.175-186

УДК: 342.951:61

*Коваль Б. В., адвокат Ради адвокатів Полтавської області
Національної Асоціації Адвокатів України (м. Полтава, Україна)*

e-mail: koval_b1@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5591-3646>

СУБ'ЄКТ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Статтю присвячено характеристиці суб'єктів корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я. Проаналізовано наукові публікації, законодавчі та підзаконні акти, які дозволяють розкрити тему дослідження. Указано, що суб'єкт вчинення корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я має спеціальний характер. Зроблено висновок, що такими суб'єктами можуть бути державні службовці центральних і місцевих органів управління закладами охорони здоров'я. Державні службовці Міністерства охорони здоров'я України та місцевих державних адміністрацій можуть порушити норми антикорупційного законодавства. До суб'єктів корупційних правопорушень у сфері медицини належать службовці органів місцевого самоврядування, у підпорядкуванні яких перебувають заклади охорони здоров'я. Також корупційні правопорушення можуть бути вчинені працівниками закладів охорони здоров'я, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції. Порушити норми антикорупційного законодавства можуть генеральний директор, директор, головний лікар закладу охорони здоров'я, медичний директор або заступник головного лікаря, завідувач або начальник відокремленого відділення або амбулаторії. Звернено увагу на відсутність однакового визначення посадової особи в різних законодавчих актах.

Запропоновано внести зміни до чинного законодавства для врегулювання питання про визначення переліку осіб, котрі можуть бути суб'єктами корупційних правопорушень у сфері медицини, а саме: закріпити в Основах законодавства про охорону здоров'я орієнтовний перелік працівників закладів охорони здоров'я, які мають статус посадових осіб публічного права. Передбачити сутність організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків посадових осіб у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: корупція, правопорушення, суб'єкт, охорона здоров'я, посадова особа.

Постановка проблеми. Кожен громадянин України від народження має природні права, які охороняються державою. При тому вказані права захищаються не лише криміналізацією посягань на життя і здоров'я людини, але й забезпечуються ефективною діяльністю системи закладів охорони здоров'я. Однак існують чинники, які негативно впливають на функціонування закладів охорони здоров'я. Ідеться насамперед про корупцію, що підриває почуття справедливості в суспільстві, довіру людей до державних інститутів, створює умови для протиправної поведінки та сприяє розквіту тінювих відносин [1]. Корупція також

впливає на функціонування адміністрації в усіх медичних закладах і є основною перешкодою для їх належного функціонування та управління. Саме тому боротьба з корупцією у сфері охорони здоров'я є серйозною проблемою для всього суспільства, а також актуальною темою для академічних наукових досліджень.

Убачається, що важливо встановити перелік посадових осіб, які можуть вчинити корупційні діяння у сфері охорони здоров'я. Зокрема, виникає питання, чи є окремий лікар суб'єктом відповідальності за вчинення корупції. З огляду на окреслену проблематику, доцільно надати загальну характеристику суб'єктам вчинення корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми боротьби з корупцією вивчалися в працях багатьох учених. Здебільшого в науковій літературі розглядаються питання адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я. В основу цього дослідження були покладені праці вчених, присвячені загальним проблемам боротьби з корупцією. Так М. С. Кравчук та І. В. Петровська визначили основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та проаналізували їх правове регулювання [2, с. 49–56]. В. І. Теремецький і В. А. Дем'янчук вивчали позитивний досвід реалізації антикорупційної політики в провідних зарубіжних країнах та можливість його використання в Україні [3]. В інші свої праці вказані науковці запропонували перспективні напрями адміністративної реформи в контексті потреби удосконалення антикорупційної політики України, зокрема ефективні механізми взаємодії з інститутами громадянського суспільства [4]. Юридичний аналіз суб'єктивної сторони складу адміністративних проступків, які порушують право на охорону здоров'я, здійснено в праці Л. О. Кожури [5, с. 29–31]. С. В. Кувакін та Ю. В. Борисова охарактеризували суб'єктів адміністративного проступку, пов'язаного з корупцією [6, с. 13–17]. Указані праці дозволили скласти загальне уявлення про корупцію та проаналізувати діяльність суб'єктів вчинення корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я.

Серед дослідників проблем вчинення корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я варто назвати таких науковців: наприклад, О. І. Білик та О. В. Новікова запропонували шляхи подолання корупції у сфері охорони здоров'я [7, с. 30–35]; Р. В. Перелигіна та С. В. Козир визначили соціальну сутність та механізм протидії корупції у сфері медицини [8, с. 246–249]; М. В. Резнік та Н. М. Овчаренко присвятили працю запозиченню досвіду подолання корупції у сфері медицини для України на прикладі провідних країн світу [9, с. 236–241]. Праці названих дослідників дозволили сформулювати уявлення про особливості правового регулювання боротьби з корупцією у сфері охорони здоров'я. Отже, вказані та інші наукові праці, зарубіжне й національне законодавство стали основою для вивчення обраної проблематики статті та формулювання окремих висновків і пропозицій.

Формулювання цілей. Мета статті полягає у формулюванні пропозицій, спрямованих на вдосконалення національного законодавства у сфері охорони здоров'я на підставі характеристики суб'єктів корупційних правопорушень у цій

галузі. Завданнями статті є визначення переліку суб'єктів корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я та висловлення можливих напрямів удосконалення правового регулювання їх статусу.

Виклад основного матеріалу. Юридичні гарантії забезпечення права людини на охорону здоров'я закріплені в Конституції України та галузевому законодавстві. Згідно зі ст. 49 Конституції України, «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» [10]. Ці положення є основними засадами надання державної медичної допомоги. Водночас корупційні чинники можуть впливати на швидкість та якість лікування, яке надається в державних і комунальних закладах охорони здоров'я.

Проблеми подолання корупційних явищ у сфері охорони здоров'я мають важливе суспільне значення. Науковці О. І. Білик та О. В. Новікова стверджують, що за сучасних умов економічної, політичної і соціальної кризи проблеми корумпованості медицини слід розглядати не як окреме, секторальне, спеціалізоване явище, а в системі загальної політики подолання корупції [7, с. 32]. Р. В. Перелигіна та С. В. Козир висловлюють думку, що корупція в медицині є соціальним явищем, яке має соціальну обумовленість, соціальні закономірності розвитку та здійснює негативний вплив на соціальні процеси, котрі існують у сфері охорони здоров'я [8, с. 246]. Погоджуючись із висловленими поглядами, додамо, що корупція у сфері охорони здоров'я порушує конституційні права людини на життя і здоров'я.

М. В. Резнік наголошує, що корупція в медичній сфері не є виключно українським феноменом. В економічних розвинутих країнах світу, зокрема США та Японії, трапляються такі випадки корупції, як завищення рахунків за медичні послуги, проведення процедур за відсутності клінічних показань, а також інші [9, с. 238]. Отже, іноземні держави мають певний досвід боротьби з корупцією у сфері охорони здоров'я, хоча конкретні види і приклади корупційних діянь в Україні і за кордоном можуть відрізнятися.

Перелік адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, встановлений у главі 13-А КУпАП. Норми ст.ст. 172-4–172-9 КУпАП закріплюють адміністративну відповідальність за порушення встановлених обмежень щодо одержання подарунків, невжиття заходів щодо протидії корупції, інші правопорушення [11]. Вчинення перелічених у цій главі корупційних проступків є підставою для адміністративної відповідальності. М. С. Кравчук та І. В. Петровська стверджують, що адміністративні корупційні правопорушення варто відмежовувати від корупційних злочинів. Можуть траплятися випадки, коли окремі діяння хоча і містять корупційні ознаки, але є лише дисциплінарними проступками [1, с. 51]. Отже, система корупційних правопорушень достатньо розгалужена. Окремі з них можуть бути кваліфіковані як адміністративні проступки, а інші – як злочини.

Визначення суб'єкта адміністративного правопорушення сформульовано в нормах законодавства та багатьох наукових працях. Зокрема, Л. О. Кожура зауважує, що суб'єктом адміністративного проступку є особа, котра вчинила адмініст-

ративне правопорушення та яку на підставі чинного законодавства можна притягнути до адміністративної відповідальності. Можуть існувати загальні та спеціальні суб'єкти вчинення адміністративних правопорушень, зокрема підприємці або посадові особи [5, с. 29]. С. В. Кувакін серед суб'єктів адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень називає посадових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування, державних або комунальних підприємств та організацій [6, с. 16]. Згідно зі ст. 14 КУпАП, посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків [11]. Отже, суб'єкт вчинення корупційних правопорушень є спеціальним, адже такими правопорушниками можуть бути посадові особи органів державної влади, місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств та організацій.

Надання медичних послуг в Україні здійснюється закладами охорони здоров'я різних форм власності, зокрема державної і комунальної власності. Відповідно до ст. 16 Основ законодавства України про охорону здоров'я, органи державної влади та місцевого самоврядування сприяють розвитку закладів охорони здоров'я всіх форм власності [12]. Оскільки значна частина закладів охорони здоров'я перебувають у державній або комунальній власності, то вчинки окремих категорій медичних працівників можуть бути кваліфіковані як корупційні правопорушення. Спробуємо визначити більш детальний перелік суб'єктів адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я.

Докладний перелік суб'єктів, на яких поширюється антикорупційне законодавство, закріплений у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції». Більшість із зазначених працівників є посадовими особами різних органів державної влади або місцевого самоврядування. Водночас однією з категорій суб'єктів відповідальності за порушення антикорупційного законодавства є посадові особи юридичних осіб публічного права [13]. Дійсно, існує система органів державної влади та місцевого самоврядування, до повноважень яких належить управління сферою охорони здоров'я. Органами державної влади створені і працюють заклади охорони здоров'я державної і комунальної власності. Для визначення детального переліку посадових осіб закладів охорони здоров'я варто встановити, які організації належать до юридичних осіб публічного права і кого законодавство України визнає посадовими особами.

Згідно з ч. 2 ст. 82 ЦК, України юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. У ст. 167 і ст. 169 ЦК України передбачено повноваження органів державної влади та територіальних громад створювати юридичні особи публічного права [14]. У ст. 16 Основ законодавства України про охорону здоров'я встановлено, що зале-

жно від форми власності заклади охорони здоров'я утворюються та функціонують як державні, комунальні, приватні чи засновані на змішаній формі власності. За організаційно-правовою формою заклади охорони здоров'я державної власності можуть утворюватися та функціонувати як державні некомерційні підприємства або державні установи [12]. Отже, комунальні та державні заклади охорони здоров'я є юридичними особами публічного права. Посадові особи цих закладів можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

Варто спробувати встановити поняття посадової особи, закріплене в законодавстві та доктринальних дослідженнях. У тексті Закону України «Про державну службу» [15] містяться визначення понять «посада» та «державний службовець», згадується поняття «посадова особа», але немає визначення цього терміна. Закон України «Про запобігання корупції» містить формулювання «особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» [13]. У цьому законодавчому акті згадується поняття «посадова особа», але немає його визначення. У ст. 14 КУпАП встановлено особливості адміністративної відповідальності посадових осіб, але не уточнюється, кого саме варто відносити до цієї категорії працівників. При аналізі Закону України «Про місцеве самоврядування» привертає увагу закріплення визначення посадової особи місцевого самоврядування. За переконанням законодавця, такою особою є громадянин, який працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження в здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій та отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету [16]. Таким чином, ключовими елементами визначення «посадової особи» є виконання організаційно-розпорядчих обов'язків та отримання зарплати за рахунок бюджетних коштів.

У Кримінальному кодексі України визначено поняття «службова особа», яке за своєю сутністю є достатньо близьким до терміна «посадова особа». Згідно з приміткою 1 до ст. 364 КК України, службовими особами можуть визнаватися службовці, які здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також ті працівники, які в державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях займають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій [17]. Зауважимо, що в державних і комунальних закладах охорони здоров'я є чимало посад, пов'язаних з виконанням таких функцій. А в органах державного управління закладів охорони здоров'я працюють державні службовці.

Докладні пояснення відносно виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій містяться в постанові Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 «Про судову практику у справах про хабарництво». Відповідно до п. 1 цієї постанови, організаційно-розпорядчі обов'язки – це обов'язки по здійсненню керівництва галузю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники державних чи комунальних підприємств, уста-

нов та організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів, їх заступники [18]. Варто зазначити, що організаційно-розпорядчі обов'язки у сфері охорони здоров'я виконують керівники закладів охорони здоров'я, окремих відділень у цих закладах та їхні заступники. Згідно з п. 1 цієї постанови, адміністративно-господарські обов'язки – це обов'язки з управління або розпорядження державним чи комунальним майном: установа порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо [18]. Можна зробити висновок, що заступники керівників закладів охорони здоров'я з адміністративно-господарської роботи, завідувачі складами виконують адміністративно-господарські обов'язки.

Таким чином, посадовими особами в закладах охорони здоров'я є працівники, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки в закладах охорони здоров'я, а також працівники органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я. Докладні списки таких посад містяться в підзаконних актах МОЗ України.

Переліки закладів охорони здоров'я та лікарських посад встановлено наказом МОЗ України від 28.10.2002. В Україні можуть існувати такі заклади охорони здоров'я, як лікарні, амбулаторії, диспансери, поліклініки, а також інші [19]. Серед посадових осіб у закладах охорони здоров'я можна назвати генерального директора, директора, головного лікаря закладу, медичного директора або заступників головного лікаря. Керівник структурного підрозділу може мати назву завідувача або начальника. Передбачено, що конкретні назви посад керівників закладів охорони здоров'я та їх структурних підрозділів визначаються чинними типовими та штатними нормативами закладів охорони здоров'я [20]. Тобто в кожному закладі охорони здоров'я є посадові особи, які здійснюють керівництво таким закладом або його окремими структурними підрозділами. Саме вони й можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

Також варто пам'ятати, що існують органи державного управління галуззю охорони здоров'я та державні службовці, які працюють у таких органах. Згідно з п. 9 та п. 11 Положення про МОЗ України, міністерство очолює міністр, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-міністра України і звільняється з посади Верховною Радою України. Міністр має першого заступника та заступників. Повноваження керівника державної служби в МОЗ України здійснює державний секретар МОЗ України [21]. Відповідно до рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної та районної державних адміністрацій, одним із таких підрозділів повинен бути окремий підрозділ з охорони здоров'я. Вид структурних підрозділів (департамент, управління, відділ, сектор) та їх статус як юридичних осіб публічного права визначається головою обласної державної адміністрації залежно від ступеня складності завдань [22]. Отже, існує передбачена законодавством структура органів державного управління галуззю охорони здоров'я.

Відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про державну службу», державний службовець – це громадянин України, який займає посаду державної служби в

органі державної влади, іншому державному органі, його апараті, одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби [15]. Отже, працівники органів державної влади, які здійснюють державне управління у сфері охорони здоров'я, мають статус державних службовців, адже вони працюють у державному органі влади, виконують функції держави з управління галуззю охорони здоров'я, а також отримують заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету.

Згідно зі ст. 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до відання виконавчих органів сільських, селищних і міських рад належить управління закладами охорони здоров'я [16]. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» до суб'єктів, на яких поширюється антикорупційне законодавство, належать посадові особи місцевого самоврядування [13]. Отже, наступними суб'єктами корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я є службовці органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління закладами охорони здоров'я в місті, селі або селищі.

Водночас робота лікарів різних спеціальностей, які працюють у лікарні або поліклініці, не відповідає визначенню державного службовця, адже вони здійснюють професійну діяльність із надання медичної допомоги, а не виконання функцій державного управління. Саме тому окремі лікарі не можуть бути суб'єктами корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я.

Висновок. Суб'єкт вчинення корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я має спеціальний характер. Такими суб'єктами можуть бути державні службовці органів державного управління закладами охорони здоров'я, а також службовці органів місцевого самоврядування, у підпорядкуванні яких перебувають заклади охорони здоров'я. Також корупційні правопорушення можуть бути вчинені працівниками лікарень та поліклінік, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції. Вони мають статус посадових осіб юридичної особи публічного права. Серед керівників закладів охорони здоров'я можна назвати генерального директора, директора, головного лікаря закладу, медичного директора або заступників головного лікаря, завідувача або начальника відокремленого відділення або амбулаторії. Лікарі поліклінік або лікарень надають медичну допомогу, виконуючи свої професійні обов'язки, але управлінських функцій не виконують. Незважаючи на те, що медичні працівники отримують заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету, вони не мають статусу державного службовця і не можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

Для вдосконалення правового регулювання переліку суб'єктів корупційних правопорушень у сфері охорони здоров'я пропонуємо внести такі зміни до національного законодавства:

1. Закріпити в Законах України «Про державну службу», «Про запобігання корупції», «Про місцеве самоврядування в Україні», Кодексі України про адміністративні правопорушення однакове визначення посадової особи державного

органу влади та юридичної особи публічного права. Можна запропонувати такий термін: «Посадовою особою є працівник, який представляє орган державної влади та місцевого самоврядування, виконує завдання державної влади відповідно до встановлених повноважень, або здійснює організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції у юридичній особі публічного права».

2. Передбачити в Основах законодавства про охорону здоров'я орієнтовний перелік працівників закладів охорони здоров'я, які мають статус посадових осіб публічного права. Саме вказані працівники можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за вчинення корупційних адміністративних правопорушень.

3. Закріпити в Основах законодавства про охорону здоров'я сутність організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків посадових осіб у сфері охорони здоров'я.

Подальші наукові дослідження проблем правового регулювання відповідальності медичних працівників за вчинення корупційних правопорушень можуть бути пов'язані з визначенням функцій і повноважень окремих посадових осіб, котрі потенційно можуть вчиняти корупційні проступки.

Використані джерела:

1. Teremetskiy V., Duliba Y., Kroitor V., Korchak N., Makarenko O. Corruption and strengthening anti-corruption efforts in healthcare during the pandemic of Covid-19. *Medico-Legal Journal*. 2021; 89(1):25-28. DOI : 10.1177/0025817220971925.

2. Кравчук М. С., Петровська І. В. Основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та їх правове регулювання. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 2 (26). С. 49-56.

3. Теремецький В. І., Демянчук В. А. Міжнародний досвід реалізації антикорупційної політики. *Право і безпека*. 2017. № 4. С. 87-93.

4. Теремецький В. І., Демянчук В. А. Актуальні напрями адміністративної реформи в контексті модернізації антикорупційної політики України. *Держава і право*. Серія «Юридичні науки». 2017. № 78. С. 73-84.

5. Кожура Л. О. Юридичний аналіз суб'єкту та суб'єктивної сторони складу адміністративних правопорушень, які порушують право на охорону здоров'я осіб з інвалідністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. Т. 2. С. 29-31.

6. Кувакін С. В., Борисова Ю. В. Суб'єкти адміністративного правопорушення, що пов'язане з корупцією. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія «Право, публічне управління та адміністрування». 2021. № 2. С. 13-17.

7. Білік О. І., Новікова О. В. Обґрунтування шляхів подолання корупції у сфері охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 10. С. 30-35.

8. Перелігіна Р. В., Козир С. В. Соціальна сутність та механізм протидії корупції у сфері медицини. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 246-249.

9. Резнік М. В., Овчаренко Н. М. Запозичення досвіду подолання корупції у сфері медицини для України на прикладі провідних країн світу: США, Японія, та Німеччина. *Право і суспільство*. 2017. № 3. Ч. 2. С. 236-241.

10. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>. (дата звернення: 23.11.2022)

11. Кодекс про адміністративні правопорушення України: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 23.11.2022)

12. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. (дата звернення: 23.11.2022)

13. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. (дата звернення: 23.11.2022)

14. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення: 23.11.2022)

15. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. (дата звернення: 23.11.2022)

16. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-вр. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>. (дата звернення: 23.11.2022)

17. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення: 23.11.2022)

18. Про судову практику у справах про хабарництво : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 5. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text>. (дата звернення: 24.11.2022)

19. Перелік закладів охорони здоров'я : наказ МОЗ України від 28.10.2002 № 385. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02#n28>. (дата звернення: 24.11.2022)

20. Перелік лікарських посад у закладах охорони здоров'я : наказ МОЗ України від 28.10.2002 № 385. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-02#n4>. (дата звернення: 24.11.2022)

21. Положення про Міністерство охорони здоров'я України : постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/267-2015-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 24.11.2022)

22. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів області, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій : постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 606. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-п> (дата звернення: 24.11.2022)

References:

1. Teremetskyi V, Duliba Y, Kroitor V, Korchak N, Makarenko O. (2021). Corruption and strengthening anti-corruption efforts in healthcare during the pandemic of Covid-19. *Medico-Legal Journal*, No. 89(1), pp. 25-28. DOI : 10.1177/0025817220971925. [in English].
2. Kravchuk, M. S., Petrovska, I. V. (2021) Osnovni napriamky antykoruptsiinoi diia lnosti v Ukraini ta yikh pravove rehuliuвання. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence*, 2 (26), 49–56. [in Ukrainian].

3. Teremetskyi, V. I., Demianchuk, V. A. (2017). Mizhnarodnyi dosvid realizatsii antykoruptsiinoi polityky. *Pravo i Bezpeka – Law and Safety*, 4, 67–72. [in Ukrainian].
4. Teremetskyi, V., Demianchuk, V. (2017). Aktualni napriamy administratyvnoi reformy v konteksti modernizatsii antykoruptsiinoi polityky Ukrainy. *Derzhava i pravo – State and law*, 78, 73–84. URL : http://idpnan.org.ua/files/derjava-i-pravo.-yuridichni-nauki.-vipusk-78-_2017_.pdf. [in Ukrainian].
5. Kozhura, L. O. (2020) Yurydychnyi analiz subiektu ta subiektyvnoi storony skladu administratyvnykh pravoporushen, yaki porushuiut pravo na okhoronu zdorovia osib z invalidnistiu. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 2, vol. 2, 29–31. [in Ukrainian].
6. Kuvakin, S. V., Borysova, Yu. V. (2021) Subiektu administratyvnoho pravoporu shennia, shcho poviazane z koruptsiieiu. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya «Pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia» – Problems of modern transformations. Series «Law, public management and administration»*, 2, 13–17. [in Ukrainian].
7. Bilyk, O. I., Novikova, O. V. (2016) Obgruntuvannia shliakhiv podolannia koruptsii u sferi okhorony zdorovia. *Derzhaone upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 10, 30–35 [in Ukrainian].
8. Pereyhina, R. V, Kozyr, S. V. (2019) Sotsialna sutnist ta mekhanizm protyidii koruptsii u sferi medytsyny. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 246–249. [in Ukrainian].
9. Riezniak M. V., Ovcharenko N. M. (2017) Zapozychennia dosvidu podolannia koruptsii u sferi medytsyny dlia Ukraini na prykladi providnykh krain svitu: SSHa, Yaponia, ta Nimechchyna. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 3, part 2, 236–241. [in Ukrainian].
10. Konstytutsiia Ukrainy : Osnovnyi Zakon Ukrainy vid 28.06.1996. (1996) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>. [in Ukrainian].
11. Kodeks pro administratyvni pravoporushennia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 № 8073-Kh. (1984) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. [in Ukrainian].
12. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia : Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 № 2801-KhII. (1992) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. [in Ukrainian].
13. Pro zapobihannia koruptsii : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1700-VII. (2014) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. [in Ukrainian].
14. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. (2003) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. [in Ukrainian].
15. Pro derzhavnu sluzhbu : Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 № 889-VIII. (2015) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>. [in Ukrainian].
16. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-vr. (1997) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr> [in Ukrainian].

17. Kryminalnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. (2001) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukrainian].

18. Pro sudovu praktyku u spravakh pro khabarnytstvo : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 26.04.2002 № 5. (2002) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text>. [in Ukrainian].

19. Perelik zakladiv okhorony zdorovia : nakaz MOZ Ukrainy vid 28.10.2002 № 385. (2002) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02#n28>. [in Ukrainian].

20. Perelik likarskykh posad u zakladakh okhorony zdorovia : nakaz MOZ Ukrainy vid 28.10.2002 № 385. (2002) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-02#n4>. [in Ukrainian].

21. Polozhennia pro Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.03.2015 № 267. (2015) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/267-2015-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

22. Pro zatverdzhennia rekomendatsiinykh perelikiv strukturnykh pidrozdiliv oblasnoi, Kyivskoi ta Sevastopolskoi miskoi, raionnoi, raionnoi v mm. Kyievi ta Sevastopoli derzhavnykh administratsii : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.04.2012 № 606. (2012) *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-p>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 25.11.2022

Koval B., Lawyer of the Poltava Oblast Bar Council of the National Association of Lawyers of Ukraine (Poltava, Ukraine)

THE SUBJECT OF CORRUPTION OFFENSES IN THE FIELD OF HEALTH PROTECTION

The scientific article is devoted to the characteristics of subjects of corruption offenses in the field of health care. Scientific papers, legislation, and by-laws, that allow revealing the actual issue, are researched. It is stated that the subject of committing corruption offenses in the field of health care has a special character. It was concluded that such subjects could be civil servants of state management bodies of health care institutions. Civil servants of the Ministry of Health of Ukraine and local state administrations may violate anti-corruption legislation. Subjects of corruption offenses in the field of medicine include employees of local self-government bodies under whose authority health care institutions are located. Also, corruption offenses can be committed by healthcare institutions employees who perform organizational and managerial, or administrative and economic functions. The general director, director, chief physician of a health care institution, medical director or deputy chief physician, head or head of a separate department or dispensary may violate the norms of anti-corruption legislation. Attention is drawn to the lack of a uniform definition of an official in various legislative acts.

It is proposed to amend the current legislation to regulate the definition and list of persons who may be subjects of corruption offenses in medicine. In particular, to enshrine in the Basics of legislation on health care an oriented list of employees of health care institutions who have the status of public law officials. It is also proposed to predict the essence of the organizational and administrative or administrative and economic duties of officials in health care.

Keywords: corruption, crime, subject, health care, official.

DOI: 10.33766/2524-0323.100.186-206

УДК: 3.078.1:342.95:342.716: 351.94

Самбор М. А., кандидат юридичних наук, начальник сектору моніторингу Прилуцького районного відділу поліції Головного управління Національної поліції в Чернігівській області (м. Чернігів – м. Прилуки, Україна)

e-mail: NIKOLAS783@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0446-3892>

Правова система України перебуває на етапі її становлення, і будь-які трансформаційні дії є цілеспрямованим процесом розбудови та вдосконалення системи права і законодавства України. Наша держава має всі ознаки романо-германської правової системи і належить до сім'ї країн, де основним джерелом права є саме нормативно-правовий акт. Попри таку однозначність, у правове життя активно входить судовий прецедент, впровадження якого у правову систему України відображається і в нормах позитивного права. Незважаючи на джерельну базу правової системи, для суверенної, демократичної, правової і соціальної України важливим є створення умов дотримання прав і свобод, особливо у відношеннях приватних осіб з представниками органів публічної адміністрації щодо застосування заходів державного примусу та юридичної відповідальності, зокрема адміністративної відповідальності. До таких гарантій прав і свобод належить процесуальна форма провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень. Для дієвості механізмів гарантій прав і свобод людини в адміністративно-деліктному провадженні, важливої ролі набуває судова практика розв'язання спорів з суб'єктами публічної адміністрації щодо дотримання відповідної процесуальної форми, як гарантії використання та здійснення прав і свобод учасників такого провадження. У статті детально проаналізована практика національних та міжнародних судів у вказаній категорії справ щодо захисту та відновлення порушених унаслідок недотримання встановленої законом процесуальної форми провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень прав і свобод людини. Досліджено ключові судові рішення, пов'язані із захистом та відновленням прав і свобод людини як учасника адміністративно-деліктного провадження, а також питання застосування напрацьованої судами практики застосування відповідних процесуальних адміністративно-деліктних норм унаслідок їх інтерпретації під призвою дотримання прав і свобод людини. Сформульовані висновки про необхідність рецепції правових позицій судових органів суб'єктами публічної адміністрації, упов-